

Марія Пелих (м. Полтава)

аспірантка кафедри історії України

Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка

E-mail: tinkyvinky1994@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2977-1338>

Маленьке село на тлі великої історії

Рец. на: Спунтай С. М., Мороз М. М., Халімон Н. М. Ковчин. Історія села від найдавніших часів до 1917 року. Київ: Логос, 2018. 320 с., 1 карта: іл.

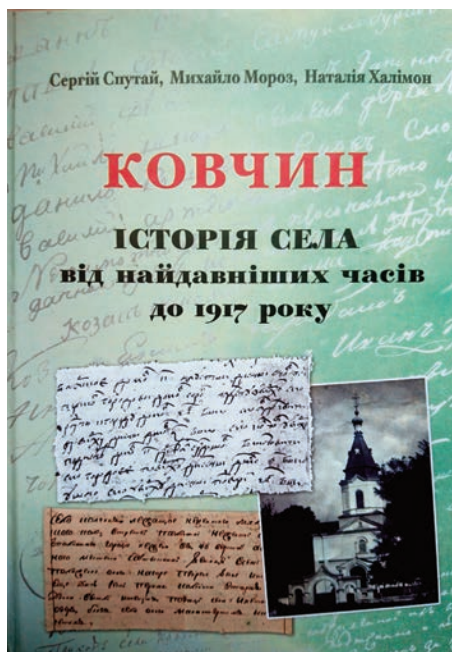
Рецензована праця є історико-краєзнавчим нарисом села Ковчин. Це село розташоване в Куликівському районі Чернігівської області. Книжка складається з чотирьох розділів, які охоплюють період з найдавніших часів і до 1917 року, містить додатки, список джерел та літератури, список скорочень, список застарілих і рідковживаних слів й інформацію про давні одиниці вимірювання. Окремо до видання додається карта села з околицями.

Автори намагаються показати життя села на тлі загальної історії України, акцентуючи увагу на знакових подіях місцевого значення та діяльності окремих осіб мешканців Ковчина. Одні історичні періоди в книзі проаналізовані більш детально, інші трохи менше, згідно з твердженням авторів через нерівномірну забезпеченість джерельною базою (С. 6). Але, в цілому, праця формує достатньо повну картину історії села.

У першому розділі рецензованого видання йдеться про історію Ковчина від найдавніших часів і до моменту, коли українські терени увійшли до складу Великого князівства Литовського. Тут згадуються перші поселення та стоянки первісних людей в околицях Ковчина, робиться спроба простежити походження назви села, детально описується поселення «Городище» з усіма його археологічними знахідками, яке, за словами авторів праці, є «колискою сучасного Ковчина» (С. 11). Матеріал проілюстровано картами, великою кількістю фотографій археологічних джерел та фрагментів літописів.

Другий розділ, який називається «Під владою Литви, Московії та Польщі», охоплює період від середини XIV ст. і до середини XVII ст. Він, у свою чергу, ділиться на чотири підрозділи: перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського, у складі Московської держави та у складі Речі Посполитої. На нашу думку, найцікавішим виглядає останній четвертий підрозділ – «Ковчин на стародавніх географічних картах». Він добре проілюстрований фрагментами карт: Гійома Левассера де Боплана, Ніколя Сансона, Фредеріка де Вітта, Яна Янсона та Матеуса Зойтера, де чітко видно досліджуване село.

Найбільшим за обсягом є третій розділ, який називається «Козацькі часи (1648–1782 рр.)». Наявність потужного комплексу різнопланових джерел дозволила авторам провести ґрунтовний економічний, статистичний та історико-демографічний аналіз цього періоду. Особлива увага акцентована на XVIII ст. Тут аналізуються ключові історичні події в житті села, соціальний склад його населення, досліджується участь місцевих козаків у військових походах і війнах, вивчається антропоніміка (формування популярних імен та поява місцевих прізвищ). На нашу думку, авторам вдалося досить добре описати тогочасний стан села, його соціальну інфраструктуру, способи вирішення земельного питання, що надзвичайно гостро стояло серед його мешканців тощо. Під час дослідження цих проблем автори спиралися на матеріали Генерального опису Лівобережної України 1765–1769 рр. Також з їх

допомогою було проаналізовано статево-вікову та шлюбну структуру населення. Весь текст супроводжується витягами із джерел, а облікова інформація для кращого розуміння читачем проілюстрована таблицями, графіками й діаграмами.

Останній розділ «Імперська доба» охоплює період від кінця XVIII ст. і аж до 1917 року. Тут йдеться про повсякчасні адміністративні перетворення, про впровадження нових реформ, про скасування козацтва як стану та про те, як за традицією колишні воїни та їх нащадки все одно продовжували йменувати себе козаками, а також про інші зміни, що відбувались у життя села протягом цього бурхливого періоду. Окремої уваги заслуговує інформація про духовну сторону життя Ковчина. А більш конкретно про те, коли і за чийого сприяння у Ковчині було збудовано кам'яну церкву, а також про історії життя ковчинського духовенства, котре самовіддано працювало на благо своєї пастви.

Як уже було згадано, після тексту подається цікавий комплекс додатків. Серед них перелік козаків і посполитих, ревізії Ніжинського полку за різні роки, фрагменти Генерального опису Малоросії тощо.

Рецензоване видання «Ковчин. Історія села від найдавніших часів до 1917 року» є чудовим прикладом якісної та кропіткої роботи над історією рідного краю, особливо, враховуючи те, що досліджуване село не прославилось якимисьь видатними подіями або персоналіями у минулому. Текст написаний зрозумілою та доступною мовою, збагачений витягами із джерел, проілюстрований фотографіями, фрагментами документів, картами, різноманітними таблицями й графіками. Тут можна знайти безліч цікавих довідок із життя села, захоплюючих фактів та історій. Книжка заслуговує уваги широкого кола читачів, котрі цікавляться минулим рідного краю.